

**ОПОСЕРЕДКОВАНЕ ВНУТРІШНЄ РОЗВИВАЛЬНЕ, КОРЕКЦІЙНЕ,
РЕАБІЛІТАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ АБІЛІТАЦІЇ
ПОЗИТИВНИХ СКЛАДОВИХ ЛЮДИНИ ЯК СИСТЕМИ «БІО-СОЦІО-
ДУХ»**

У статті проаналізовано структуру опосередкованого внутрішнього розвивального, корекційного, реабілітаційного управління вертикальним процесом абілітації, який відбувається у позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух». Застосовано загальнонаукові методи й евристично-синергетична методологія дослідження. Запропоновано визначення та схеми, які відображають сутність трикомпонентних процесів «абілітація – розвиток – абілітація», «абілітація – корекція – абілітація», «абілітація – реабілітація – абілітація». Розуміння сутності розглядуваних процесів дозволить цілеспрямовано керувати діяльністю дисипативних функціональних структур у підсистемах знань, умінь, навичок та створювати необхідні методичні системи опосередкованого управління вертикальними процесами. Доведено, що опосередковане внутрішнє розвивальне, корекційне, реабілітаційне управління процесом абілітації складається з двох видів безпосереднього управління і стимулює утворення горизонтальних зв'язків між знаннями, уміннями, навичками, сприяючи соціальній адаптації дітей із психофізичними порушеннями. У подальшому необхідно розглянути інші види опосередкованого управління вертикальними процесами у позитивних і негативних складових людини як системи «біо-соціо-дух».

Ключові слова: абілітація, розвиток, корекція, реабілітація, опосередковане внутрішнє управління, позитивні й негативні складові людини як системи «біо-соціо-дух», діти з психофізичними порушеннями, синергетика.

Постановка проблеми. У людині як системі «біо-соціо-дух» співіснують біологічна, психологічна й соціальна позитивні та негативні складові (далі відповідно ПСЛ і НСЛ) (Золотарьова, 2020, с. 456-459). У дітей із психофізичними порушеннями існує велика кількість підсистем позитивних

складових, у яких процес самоорганізації відбувається доволі повільно, що створює сприятливі умови для виникнення відповідних їм підсистем негативних складових. Наприклад, рідко проходить без ускладнень становлення підсистем знань, умінь, навичок (далі – ЗУН) з правопису української та іноземної мови, розв’язування простих і складених арифметичних задач, множення й ділення багатоцифрових чисел тощо. Під час розвивальної роботи з подібними підсистемами ЗУН у дітей з’являються помилки, які в подальшому доволі складно усунути через високу швидкість самоорганізації підсистем помилкових ЗУН системи НСЛ. Тому недостатньо застосовувати методики, які стимулюють розвиток згаданих підсистем ЗУН системи ПСЛ. Виникає необхідність реалізувати такий процес, у ході якого самоорганізація підсистем правильних ЗУН протікає з високою швидкістю. Вказані властивості має процес абілітації. Визначення процесів розвитку, абілітації, корекції, реабілітації, безпосереднього й опосередкованого управління вертикальним процесом у підсистемі були запропоновані нами раніше (Золотарьова, 2020, с. 459; Золотарьова, 2020, с. 542).

У ході діяльності дитини активується велика кількість підсистем, які об’єднуються у дисипативні функціональні структури для досягнення освітньої мети. В підсистемах ЗУН систем ПСЛ і НСЛ дитини, об’єднаних у структури, одночасно протікають процеси розвитку, абілітації, корекції, реабілітації, компенсації та гіперкомпенсації, тому й виникає внутрішнє опосередковане внутрішнє управління даними процесами (Золотарьова, 2015; Золотарьова, 2019). Щоби більш точно та цілеспрямовано керувати діяльністю дисипативних функціональних структур у підсистемах ЗУН систем ПСЛ і НСЛ дитини, необхідні спеціальні методичні системи опосередкованого управління вертикальними процесами розвитку, абілітації, корекції, реабілітації, компенсації та гіперкомпенсації.

Аналіз актуальних досліджень. Раніше ми досліджували процес опосередкованого корекційного управління розвитком позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух»: визначили його сутність, обґрунтували, розробили та експериментально перевірили методичну систему управління даним

процесом (більше 60 публікацій, у тому числі в колективних монографіях, фахових виданнях та матеріалах міжнародних і всеукраїнських конференцій). Нині ми продовжуємо працювати над іншими напрямками опосередкованого управління розвитком та починаємо роботу з процесом опосередкованого управління абілітацією позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух».

Усі напрямки опосередкованого управління прямими вертикальними процесами розвитку, абілітації, корекції, реабілітації, компенсації, гіперкомпенсації у позитивних і негативних складових людини як системи «біо-соціо-дух» мають одну теоретичну базу. До неї відносяться напрацювання П. Анохіна (теорія функціональних систем), Л. Виготського (теорія про зони розвитку, компенсацію), В. Гриценка та ін. (відкрита концепція здоров'я Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій і систем Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України), А. Макаренка (принцип «завтрашньої радості»), А. Хуторського (дидактична евристика), В. Цікіна (принципи синергетики в освіті, синергетичні методи освіти), А. Шевцова (концепція системно-синергетичного підходу в корекційній освіті та реабілітології) та інших дослідників. Найважливіші аспекти названих розробок проаналізовано нами в попередніх публікаціях.

Мета статті. Визначимо сутність і проаналізуємо структуру опосередкованого внутрішнього розвивального, корекційного, реабілітаційного управління вертикальним процесом абілітації, який відбувається у позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух».

Методи дослідження. У ході підготовки статті нами були застосовані загальнонаукові методи (дедукція й індукція, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування й конкретизація, мисленнєвий експеримент, метод мисленнєвого моделювання тощо) й евристично-синергетична методологія дослідження (елементи синергетичної теорії: теорія самоорганізації, теорія складностей, теорія катастроф, теорія біфуркацій, теорія флуктуацій, тощо; принципи синергетики: принцип складності, принцип підпорядкування, принцип

кооперативності й когерентності, принцип відкритості й нерівноважності, принцип нелінійності, принцип становлення, принцип діалогічності, принцип подвійності тощо; евристичні методи: метод евристичних питань, метод синектики, метод інверсії, метод аналогії, метод багатовимірних матриць, метод організованих стратегій тощо).

Виклад основного матеріалу. Існує два типи управління процесами в системах ПСЛ і НСЛ: зовнішнє управління внутрішнім процесом за допомогою методики та внутрішнє управління одним процесом за допомогою іншого. Зовнішнє управління внутрішнім процесом абілітації забезпечують три типи методик: 1) однокомпонентна абілітаційна методика, яка в одній підсистемі стимулює процес абілітації і дозволяє швидко змінити рівень розвитку даної підсистеми; всі спеціальні методики викладання навчальних дисциплін є абілітаційними, тобто управляють процесом абілітації у підсистемах ЗУН дітей з психофізичними порушеннями; 2) двокомпонентна методика стимулювання внутрішнього безпосереднього управління, за допомогою якої процес розвитку, корекції, реабілітації, компенсації чи гіперкомпенсації в керівній підсистемі А безпосередньо впливає на процес абілітації у керованій підсистемі Б; 3) трикомпонентна методика стимулювання внутрішнього опосередкованого розвивального, корекційного, реабілітаційного, компенсаційного, гіперкомпенсаційного управління абілітацією; така методика стимулює процес абілітації в опосередковано керованій підсистемі В процесом розвитку, корекції, реабілітації, компенсації чи гіперкомпенсації в безпосередньо керованій підсистемі Б через процес абілітації в керівній підсистемі А, тобто процес у підсистемі А безпосередньо впливає на процес у підсистемі Б і опосередковано впливає на процес у підсистемі В. Методики безпосереднього та опосередкованого управління вертикальними процесами розвитку, абілітації, корекції, реабілітації, компенсації та гіперкомпенсації також стимулюють руйнування горизонтальних зв'язків у системі НСЛ і утворення горизонтальних зв'язків у системі ПСЛ, оскільки передбачають активне використання

внутрішньопредметних та міжпредметних зв'язків, що сприяє формуванню в учнів цілісної наукової картини світу.

Підсистеми А, Б і В систем НСЛ і ПСЛ, об'єднані в одну дисипативну функціональну структуру, впливають одна на одну відповідно до законів синхронного, гетерохронного чи асинхронного розвитку: вертикальні процеси розвитку, корекції, абілітації, реабілітації стимулюють або пригнічують один одного з різною силою залежно від рівнів розвитку, зон розвитку та системних властивостей підсистем А, Б і В, внаслідок чого елементи від'єднуються від підсистем НСЛ і приєднуються до підсистем ПСЛ, знижується рівень розвитку підсистем НСЛ і підвищується рівень розвитку підсистем ПСЛ, зникають і звужуються ієрархічні рівні підсистем НСЛ та утворюються і розширюються ієрархічні рівні підсистем ПСЛ, руйнуються горизонтальні зв'язки між підсистемами НСЛ та утворюються горизонтальні зв'язки між підсистемами ПСЛ (Золотарьова, 2010). Отже, можна управляти одним вертикальним процесом за допомогою іншого в підсистемах НСЛ і ПСЛ в середині однієї дисипативної функціональної структури. У систем-процесів виникають нові інтегративні якості в залежності від сутності конкретних вертикальних процесів, об'єднаних у систему.

У даній статті ми розглянемо внутрішнє опосередковане розвивальне, корекційне, реабілітаційне управління вертикальним процесом абілітації позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух».

1. Опосередковане розвивальне управління абілітацією системи ПСЛ – це цілеспрямоване стимулювання абілітації в підсистемі В системи ПСЛ абілітацією у підсистемі А системи ПСЛ через розвиток підсистеми Б системи ПСЛ (рис. 1). Якщо процес № 1 – абілітація системи ПСЛ, процес № 2 – розвиток системи ПСЛ, процес № 3 – абілітація системи ПСЛ, то абілітація підсистеми А системи ПСЛ управляє абілітацією підсистеми В системи ПСЛ через розвиток підсистеми Б системи ПСЛ.

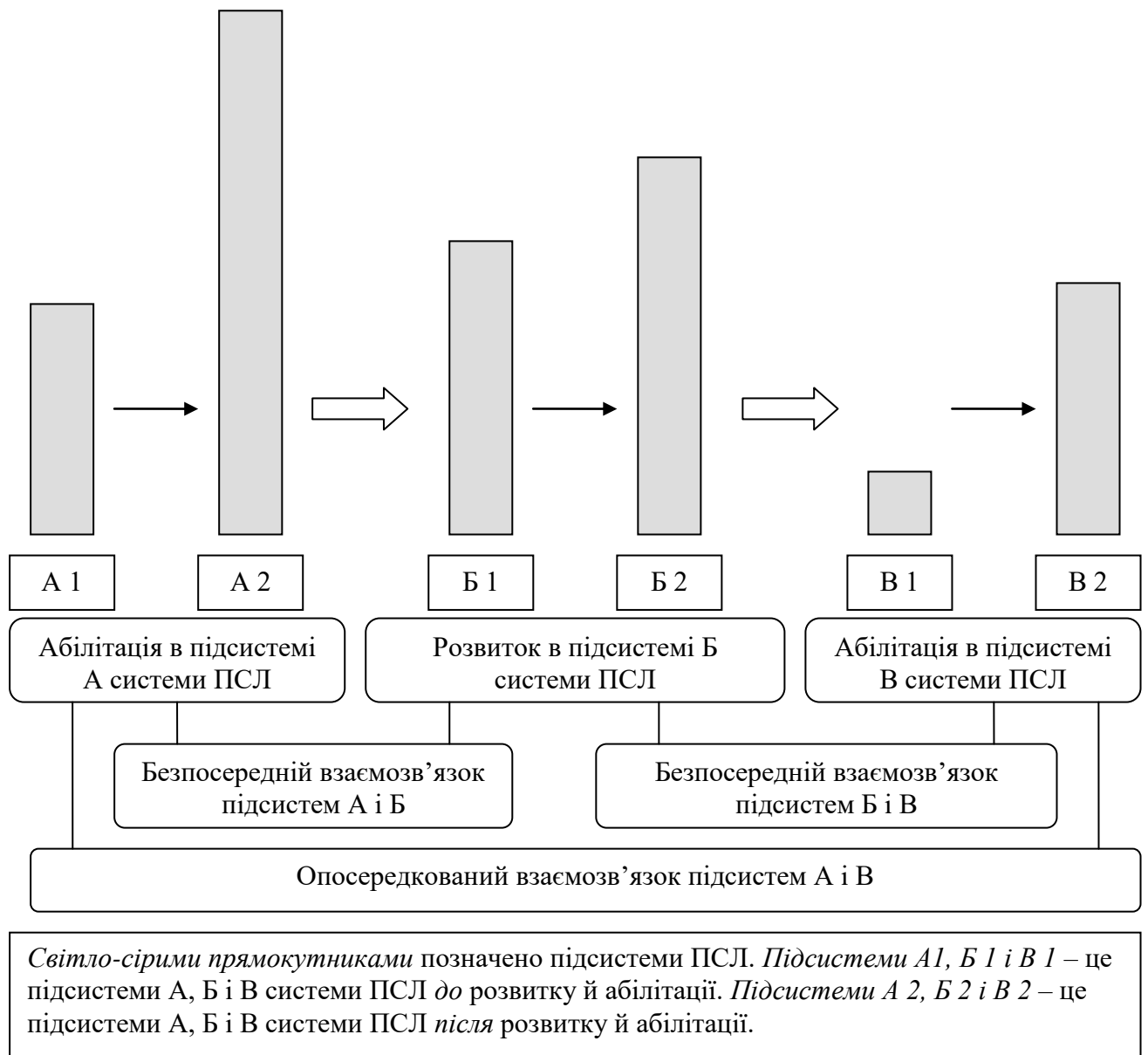

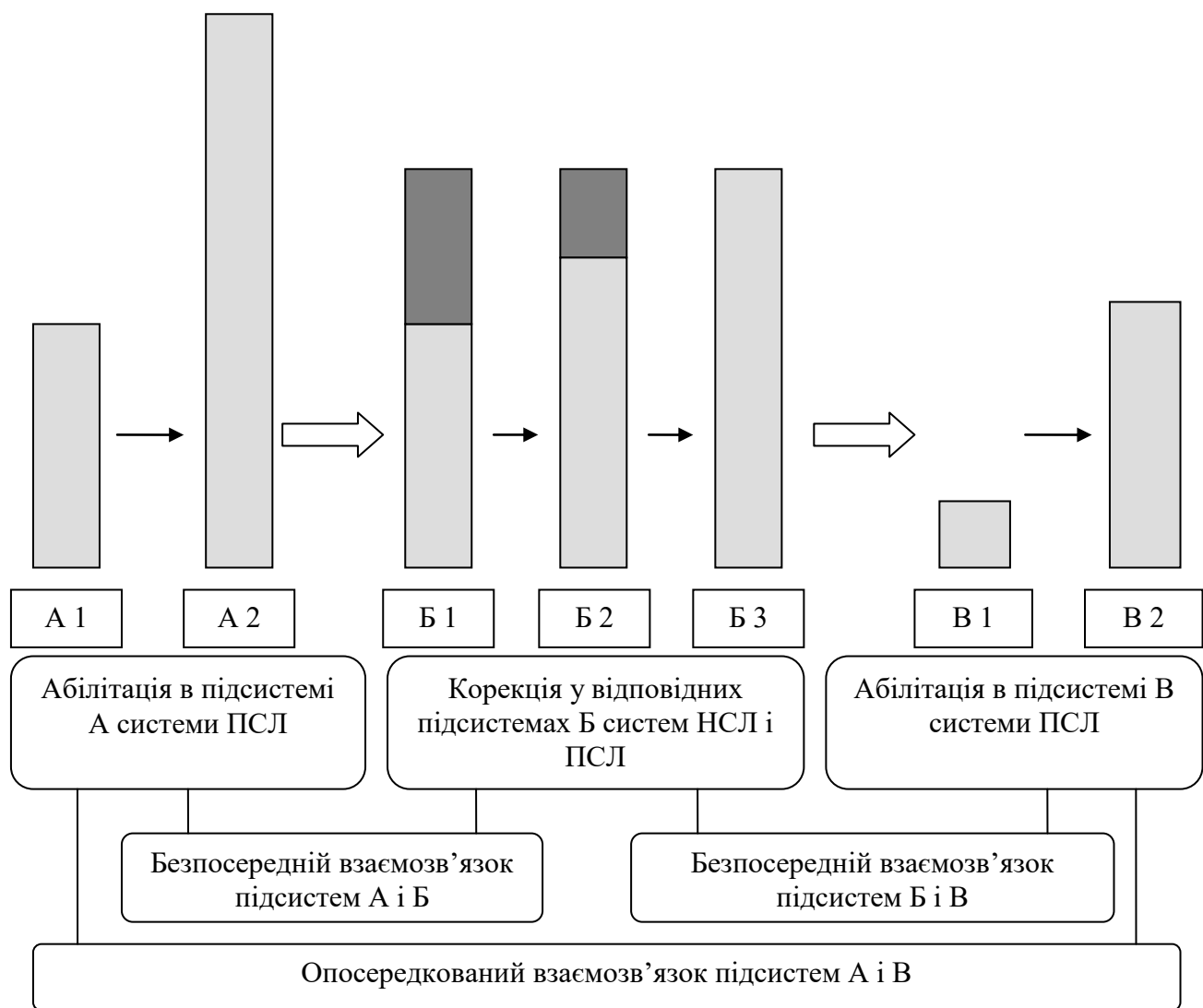
Рис. 1. Схема процесу «абілітація – розвиток – абілітація»

Опосередковане розвивальне управління абілітацією системи ПСЛ (система трьох процесів «абілітація – розвиток – абілітація») складається з двох видів безпосереднього управління: *безпосереднього абілітаційного управління розвитком* (система двох процесів «абілітація – розвиток»), за якого пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми А системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми А системи ПСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми А системи ПСЛ (абілітація) безпосередньо стимулює збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї елементів (розвиток); *безпосереднього розвивального управління абілітацією* (система двох

процесів «розвиток – абілітація»), за якого збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї елементів (розвиток) безпосередньо стимулює пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми В системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми В системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми В системи НСЛ (абілітація); отже, пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми А системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми А системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми А системи НСЛ (абілітація) опосередковано стимулює пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми В системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми В системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми В системи НСЛ (абілітація) через збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї елементів (розвиток). Таким чином, за опосередкованого розвивального управління абілітацією системи ПСЛ процес абілітації в підсистемі А системи ПСЛ, процес розвитку у підсистемі Б системи ПСЛ та процес абілітації в підсистемі В системи ПСЛ знаходяться між собою у відношенні транзитивності.

Дана система трьох внутрішніх вертикальних процесів стимулюється за допомогою медико-психолого-педагогічної евристично-синергетичної методичної системи опосередкованого розвивального управління процесом абілітації позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух».

2. Опосередковане корекційне управління абілітацією системи ПСЛ – це цілеспрямоване стимулювання абілітації в підсистемі В системи ПСЛ абілітацією у підсистемі А системи ПСЛ через корекцію підсистеми Б системи НСЛ (рис. 2). Якщо процес № 1 – абілітація системи ПСЛ, процес № 2 – корекція системи НСЛ, процес № 3 – абілітація системи ПСЛ, то абілітація підсистеми А системи ПСЛ управляє абілітацією підсистеми В системи ПСЛ через корекцію підсистеми Б системи НСЛ.

Світло-сірими прямокутниками позначено підсистеми ПСЛ. Темно-сірими прямокутниками позначено підсистеми НСЛ. Підсистеми А 1 і В 1 – це підсистеми А і В системи ПСЛ до абілітації та корекції. Підсистеми А 2, Б 3 і В 2 – це підсистеми А, Б і В системи ПСЛ після абілітації та корекції. Відповідні підсистеми Б 1 систем НСЛ і ПСЛ – це відповідні підсистеми Б систем НСЛ і ПСЛ до корекції. Відповідні підсистеми Б 2 систем НСЛ і ПСЛ – це відповідні підсистеми Б систем НСЛ і ПСЛ в ході корекції. Підсистема Б 3 системи НСЛ після корекції відсутня.

Рис. 2. Схема процесу «абілітація – корекція – абілітація»

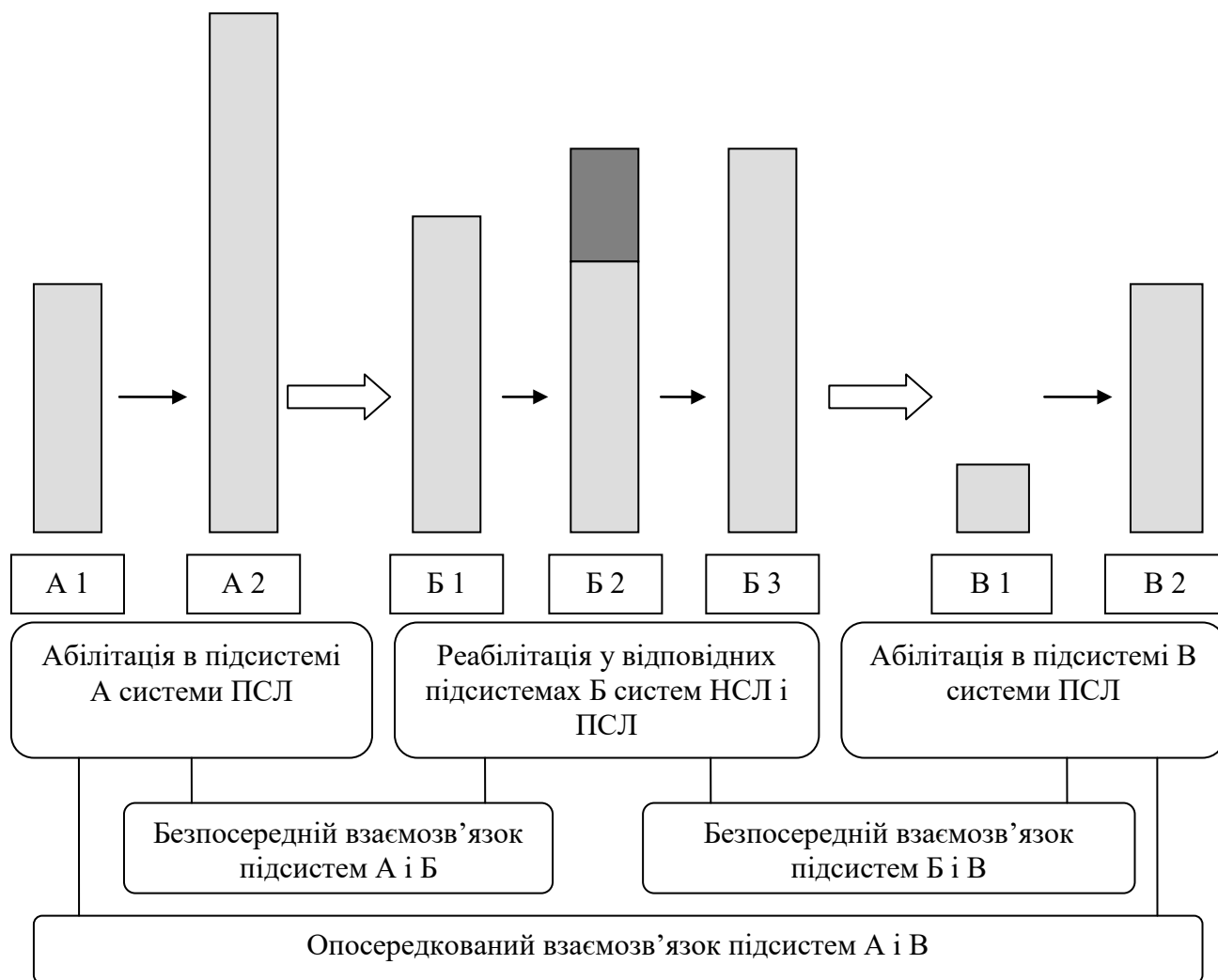
Опосередковане корекційне управління абілітацією системи ПСЛ (система трьох процесів «абілітація – корекція – абілітація») складається з двох видів безпосереднього управління: *безпосереднього абілітаційного управління корекцією* (система двох процесів «абілітація – корекція»), за якого пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми А системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми А системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми А системи

НСЛ (абілітація) безпосередньо стимулює зменшення рівня розвитку підсистеми Б системи НСЛ внаслідок від'єднання від неї елементів і збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї *нових* елементів (корекція); *безпосереднього корекційного управління абілітацією* (система двох процесів «корекція – абілітація»), за якого зменшення рівня розвитку підсистеми Б системи НСЛ внаслідок від'єднання від неї елементів і збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї *нових* елементів (корекція) безпосередньо стимулює пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми В системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми В системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми В системи НСЛ (абілітація); отже, пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми А системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми А системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми А системи НСЛ (абілітація) опосередковано стимулює пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми В системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми В системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми В системи НСЛ (абілітація) через зменшення рівня розвитку підсистеми Б системи НСЛ внаслідок від'єднання від неї елементів і збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї *нових* елементів (корекція). Таким чином, за опосередкованого корекційного управління абілітацією системи ПСЛ процес абілітації в підсистемі А системи ПСЛ, процес корекції у відповідних підсистемах Б систем НСЛ і ПСЛ та процес абілітації в підсистемі В системи ПСЛ знаходяться між собою у відношенні транзитивності.

Дана система трьох внутрішніх вертикальних процесів стимулюється за допомогою медико-психолого-педагогічної евристично-синергетичної методичної системи опосередкованого корекційного управління процесом абілітації позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух».

3. Опосередковане реабілітаційне управління абілітацією системи ПСЛ

– це цілеспрямоване стимулювання абілітації в підсистемі В системи ПСЛ абілітацією у підсистемі А системи ПСЛ через реабілітацію підсистеми Б системи ПСЛ (рис. 3). Якщо процес № 1 – абілітація системи ПСЛ, процес № 2 – реабілітація системи ПСЛ, процес № 3 – абілітація системи ПСЛ, то абілітація підсистеми А системи ПСЛ управляє абілітацією підсистеми В системи ПСЛ через реабілітацію підсистеми Б системи ПСЛ.

Світло-сірими прямокутниками позначено підсистеми ПСЛ. Темно-сірими прямокутниками позначено підсистеми НСЛ. Підсистеми А 1 і В 1 – це підсистеми А і В системи ПСЛ до абілітації. Підсистеми А 2, Б 3 і В 2 – це підсистеми А, Б і В системи ПСЛ після абілітації та реабілітації. Підсистема Б 1 системи ПСЛ до впливу на неї негативного для її самоорганізації фактору не мала відповідної їй підсистеми Б 1 системи НСЛ і тому потребувала або абілітаційного, або розвивального впливу. Відповідні підсистеми Б 2 систем НСЛ і ПСЛ – це відповідні підсистеми Б систем НСЛ і ПСЛ в ході реабілітації. Підсистема Б 3 системи НСЛ після реабілітації відсутня.

Рис. 3. Схема процесу «абілітація – реабілітація – абілітація»

Опосередковане реабілітаційне управління абілітацією системи ПСЛ (система трьох процесів «абілітація – реабілітація – абілітація») складається з двох видів безпосереднього управління: *безпосереднього абілітаційного управління реабілітацією* (система двох процесів «абілітація – реабілітація»), за якого пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми А системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми А системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми А системи НСЛ (абілітація) безпосередньо стимулює зменшення рівня розвитку підсистеми Б системи НСЛ внаслідок від'єднання від неї елементів і збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї *раніше наявних* елементів (реабілітація); *безпосереднього реабілітаційного управління абілітацією* (система двох процесів «реабілітація – абілітація»), за якого зменшення рівня розвитку підсистеми Б системи НСЛ внаслідок від'єднання від неї елементів і збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї *раніше наявних* елементів (реабілітація) безпосередньо стимулює пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми В системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми В системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми В системи НСЛ (абілітація); отже, пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми А системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми А системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми А системи НСЛ (абілітація) опосередковано стимулює пришвидшене збільшення рівня розвитку підсистеми В системи ПСЛ внаслідок пришвидшеного приєднання до неї елементів, чим попереджає виникнення підсистеми В системи НСЛ, уповільнює і припиняє збільшення рівня розвитку підсистеми В системи НСЛ (абілітація) через зменшення рівня розвитку підсистеми Б системи НСЛ внаслідок від'єднання від неї елементів і збільшення рівня розвитку підсистеми Б системи ПСЛ внаслідок приєднання до неї *раніше наявних* елементів (реабілітація). Таким чином, за опосередкованого

реабілітаційного управління абілітацією системи ПСЛ процес абілітації в підсистемі А системи ПСЛ, процес реабілітації у відповідних підсистемах Б систем НСЛ і ПСЛ та процес абілітації в підсистемі В системи ПСЛ знаходяться між собою у відношенні транзитивності.

Дана система трьох внутрішніх вертикальних процесів стимулюється за допомогою медико-психолого-педагогічної евристично-синергетичної методичної системи опосередкованого реабілітаційного управління процесом абілітації позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух».

Розуміння сутності процесів «абілітація – розвиток – абілітація», «абілітація – корекція – абілітація», «абілітація – реабілітація – абілітація» дозволить більш точно та цілеспрямовано керувати діяльністю дисипативних функціональних структур у підсистемах ЗУН систем позитивних і негативних складових людини як системи «біо-соціо-дух» та створювати необхідні методичні системи опосередкованого управління названими вертикальними процесами. Медико-психолого-педагогічні евристично-синергетичні методичні системи опосередкованого розвивального, корекційного та реабілітаційного управління вертикальним процесом абілітації позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух» пригнічують саморуйнування та стимулюють високошвидкісну самоорганізацію позитивних складових людини, сприяють міцному закріпленню нових якостей позитивних складових людини і досягненню абілітаційних цілей пізнавально-творчого саморозкриття, самовираження й самореалізації дітей із психофізичними порушеннями у ході освітнього процесу.

Висновки. Таким чином, опосередковане внутрішнє розвивальне, корекційне, реабілітаційне управління процесом абілітації позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух» складається з двох видів безпосереднього управління відповідно до пари здійснюваних процесів і стимулює утворення горизонтальних зв'язків між знаннями, уміннями, навичками, сприяючи соціальній адаптації дітей із психофізичними порушеннями.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому необхідно розглянути інші види опосередкованого управління вертикальними процесами у позитивних і негативних складових людини як системи «біо-соціо-дух».

ЛІТЕРАТУРА

- Золотарьова, Т. В. (2020). Безпосереднє внутрішнє управління прямими вертикальними процесами, які відбуваються у позитивних і негативних складових людини як системи «біо-соціо-дух». *The 5th International scientific and practical conference “Topical issues of the development of modern science”*. Sofia, Bulgaria, 456-467. (Zolotaryova, T. V. (2020). Immediate internal management of direct vertical processes that occur in the positive and negative components of a person as a “bio-socio-spirit” system. *The 5th International scientific and practical conference “Topical issues of the development of modern science”*. Sofia, Bulgaria, 456-467).
- Золотарьова, Т. В. (2010) Кореляція вертикальних процесів у системах «особистість» і «дефект» у дітей з психофізичними порушеннями. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8, 128-150. (Zolotaryova, T. V. (2010) Correlation of vertical processes in systems «personality» and «defect» of children with psychophysical disorders. *Pedagogic sciences: theory, history, innovation technologies*, 8, 128-150.)
- Золотарьова, Т. В. (2020). Опосередковане внутрішнє розвивальне, абілітаційне, корекційне, реабілітаційне управління процесом компенсації позитивних складових людини як системи «біо-соціо-дух». *The 9th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education”*. Osaka, Japan, 541-550. (Zolotaryova, T. V. (2020). Mediated internal developmental, habilitational, correctional, rehabilitational management of the process of compensation of positive components of a person as a “bio-socio-spirit” system. *The 9th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education”*. Osaka, Japan, 541-550).
- Золотарьова, Т. В. (2019). Принципи функціонування систем правильних і помилкових знань, умінь і навичок як основа корекційної складової освітнього процесу. *Корекційно-реабілітаційна діяльність у сучасному освітньому просторі: монографія*, О. В. Боряк, Т. М. Дегтяренко (ред.), (сс. 146-166). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, (Zolotaryova, T. V. (2019). Principles functioning of systems right and mistaken knowledge, abilities and skills as base of correctional component of educational process. In O. V. Boryak, T. M. Degtyarenko. (Eds.), *Correctional and rehabilitation activities in the modern educational space: monograph*, (pp. 146-166). Sumy, Publishing house Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko.
- Золотарьова, Т. В. (2015). Характеристика дисипативних функціональних структур, які виникають у системах «особистість» і «дефект». *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. Вип.V. Т. 2, 117-132. (Zolotaryova, T. V. (2015). Characteristic of dissipative functional structures,

which arise in systems “personality” and “defect”. *Actual problems of the correctional education (pedagogical sciences). Issue.V. Volume. 2, 117-132).*

SUMMARY

Tetiana Zolotaryova. Mediated internal developmental, correctional, rehabilitational management of the processes of habilitation of the positive components of a person as a “bio-socio-spirit” system.

The article analyzes the structure of mediated internal developmental, correctional, rehabilitational management of the processes of habilitation that occur in the positive components of a person as a “bio-socio-spirit” system. We used general scientific methods and heuristic-synergistic research methodology. The author proposed schemes are that reflect the essence of the processes “habilitation – development – habilitation”, “habilitation – correction – habilitation”, “habilitation – rehabilitation – habilitation”. It has been proven that mediated developmental management of the habilitation of the system of person’s positive components is a purposeful stimulation the habilitation in subsystem B of the system of person’s positive components by habilitation in the subsystem A of the system of person’s positive components through the development of subsystem B of the system of person’s positive components; mediated correctional management of the habilitation of the system of person’s positive components is a purposeful stimulation the habilitation in subsystem B of the system of person’s positive components by habilitation in subsystem A of the system of person’s positive components through the correction of subsystem B of the system of person’s negative components; mediated rehabilitational management of the habilitation of the system of person’s positive components is a purposeful stimulation the habilitation in the subsystem B of the system of person’s positive components by the habilitation of the subsystem A of the system of person’s positive components through the rehabilitation of the subsystem B of the system of person’s positive components. Understanding the essence of the considered processes will allow to more accurately and purposefully manage the activity of dissipative functional structures in subsystems of knowledge, abilities, skills of systems of positive and negative components of a person as a “bio-socio-spirit” system and to create the necessary methodical systems of mediated influence. Thus, the considered mediated management of the habilitation process consists of two types of immediate management in accordance with a pair of implemented processes and stimulates the formation of horizontal links between knowledge, skills, abilities, and contributes to the social adaptation of children with psychophysical disorders. In the future, it is necessary to consider other types of mediated management of vertical processes in the positive and negative components of a person as a “bio-socio-spirit” system.

Key words: *habilitation, development, correction, rehabilitation, mediated internal management, positive and negative components of a person as a “bio-socio-spirit” system, children with psychophysical disorders, synergetics.*